

(Eenzijdig) beëindigen van een ziektekostenbijdrage aan postactieven

Mr. T. Huijg , datum 01-11-2008

Datum	01-11-2008
Auteur	Mr. T. Huijg [1]
Vakgebied(en)	Arbeidsrecht / Collectief arbeidsrecht Arbeidsrecht / Arbeidsovereenkomstenrecht Sociale zekerheid ziektekosten (V)

Toen de Zorgverzekeringswet werd geïntroduceerd in 2006, beëindigden vrijwel alle werkgevers hun contractuele ziektekostenbijdragen aan postactieven. Vijftien uitspraken later blijkt dat het eenzijdig wijzigen van deze (arbeids)voorwaarde voor postactieven uitermate lastig is. In alle gevallen waarin de beëindiging niet (direct of indirect) middels een cao plaatsvond, zijn de werkgevers in het gelijk gesteld. Opvallend is dat in de gevallen waarin de cao wel de basis vormde van de beëindiging, op één na, het tegenovergestelde geldt. Dit artikel beschrijft de meest belangrijke conclusies die uit deze vijftien uitspraken getrokken kunnen worden.

Zonder cao als wijzigingsgrondslag, zijn ziektekostenbijdragen aan postactieven niet eenzijdig te beëindigen.

Toen de Zorgverzekeringswet werd geïntroduceerd in 2006, beëindigden vrijwel alle werkgevers hun contractuele ziektekostenbijdragen aan postactieven. Vijftien uitspraken later blijkt dat het eenzijdig wijzigen van deze (arbeids)voorwaarde voor postactieven uitermate lastig is. In alle gevallen waarin de beëindiging niet (direct of indirect) middels een cao plaatsvond, zijn de werkgevers in het gelijk gesteld. Opvallend is dat in de gevallen waarin de cao wel de basis vormde van de beëindiging, op één na, het tegenovergestelde geldt. Dit artikel beschrijft de meest belangrijke conclusies die uit deze vijftien uitspraken getrokken kunnen worden.

1 Inleiding

Bijna de helft van de particulier verzekerde 65-plussers ontving vóór 2006 een contractuele werkgeversbijdrage.^[1] Werkgevers hebben de invoering van de Zorgverzekeringswet (Zvw) in januari 2006 en masse aangegrepen om hun contractuele ziektekostenbijdragen aan gepensioneerden, vutters en anderszins inactieven (hierna: postactieven) te beëindigen. Deze (eenzijdige) beëindigingen hebben tot een stroom aan uitspraken geleid. Deze uitspraken vormen het onderwerp van dit artikel.

Uit die uitspraken blijkt dat de Zvw en de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet (I&A Zvw) de ziektekostenbijdragen aan postactieven niet van rechtswege hebben doen eindigen.^[2] Dat dit niet is gebeurd, hangt samen met het feit dat gedurende het wetgevingsproces nauwelijks aandacht is geschonken aan al bestaande contractuele werkgeversbijdragen aan postactieven. Dit in tegenstelling tot werkgeversbijdragen aan actieve werknemers. De verantwoordelijke minister heeft destijds de

Tweede Kamer zelfs laten weten dat particulier verzekerde postactieven onder het oude stelsel in het algemeen geen contractuele werkgeversbijdrage ontvangen.^[3] Saillant detail is dat het Centraal Planbureau in maart 2006 (dus pas na de invoering van de Zvw) constateerde dat ongeveer 45% van de particulier verzekerde gepensioneerden vóór 2006 een contractuele werkgeversbijdrage ontving.^[4] In de onderhavige vijftien uitspraken kan een tweedeling worden gemaakt tussen die zes gevallen waarin de ziektekostenregeling eindigde als gevolg van een opvolgende cao en de resterende negen gevallen waarin dat op een andere wijze gebeurde. Dit onderscheid lijkt essentieel te zijn, omdat in de eerste categorie van uitspraken vrijwel alle postactieven de beëindiging moesten dulden, terwijl in de tweede categorie de werkgevers achter het net visten. Deze tweedeling zal ook in dit artikel gehanteerd worden.

Hierna beantwoord ik aan de hand van voorgaande uitspraken twee vragen. De eerste vraag is of - en zo ja, op welke wijze - ongeorganiseerde postactieven gebonden kunnen worden aan beëindigingafspraken neergelegd in cao's, indien hun contractuele werkgeversbijdrage voorheen ook (direct of indirect) was vastgelegd in een cao.^[5] De tweede vraag is of werkgevers hun ziektekostenregelingen mochten (doen) eindigen, omdat zij daar een zwaarwegend belang bij hadden.

2 Beëindigen door middel van een cao

Inleiding

In zes uitspraken vond de betwiste beëindiging plaats middels een cao. In vijf daarvan moesten de werknemers de cao-wijziging dulden als gevolg van het enkele feit dat er sprake was van een gewijzigde cao-afpraak. De wijziging werd verder (vrijwel) niet inhoudelijk getoetst aan materiële normen zoals de aanwezigheid van een zwaarwichtig belang aan de kant van de werkgever. Hieronder bespreek ik eerst aan de hand waarvan bepaald moet worden of een ongeorganiseerde postactieve gebonden is aan cao-wijzigingen. In het verlengde daarvan, zet ik vervolgens uiteen dat de Wet CAO niet relevant kan zijn voor de beantwoording van voorgaande vraag. Tot slot bespreek ik de procedurele normen die de diverse kantonrechters in hun uitspraken hebben toegepast. Overigens, in de uitspraak waarin de werkgever bakzeil haalde, kwam dat doordat cao-partijen over de ziektekostenregeling geen overeenstemming zouden hebben bereikt en de oude cao daarom zou nawerken.^[6]

Mate van binding aan cao-wijzigingen; partijbedoeling staat centraal

Of een ongeorganiseerde postactieve gebonden is aan een cao-wijziging kan naar mijn mening alleen beantwoord worden door de bedoeling van de individuele werkgever en die postactieve (omtrent hun binding aan toekomstige cao-wijzigingen) centraal te stellen. Contractspartijen bepalen in beginsel wat tussen hen rechtens geldend is. Alleen door vast te stellen wat partijen op enig moment met elkaar zijn overeengekomen, kan worden bepaald of een nieuwe cao ook tussen een werkgever en een postactieve heeft te gelden.^[7] Dit zal moeten gebeuren aan de hand van de ons ter beschikking staande uitleg regels. Dit alles is overigens niet anders bij niet of anders georganiseerde werknemers.^[8] Opvallend is dat slechts twee kantonrechters ook expliciet de partijbedoeling centraal lijken te hebben gesteld. In één procedure was in een sociaal plan een ziektekostenbijdrage geïncorporeerd door middel van een ingewikkeld systeem van verwijzingen (naar cao's, die op hun beurt verwezen naar een op schrift gestelde ziektekostenregeling). Nadat de dienstverbanden geëindigd waren, werd een nieuwe

cao overeengekomen waarin de ziektekostenbijdrage was komen te vervallen. De vraag was of deze nieuwe cao de postactieven kon binden. De kantonrechter Arnhem stelt dat de beantwoording afhangt "van het antwoord op de vraag wat partijen, die bij de opzet van het Sociaal Plan betrokken waren, met de van toepassing verklaring van die regeling voor ogen hebben gehad, respectievelijk welke betekenis aan de bewoordingen daarvan kan worden toegekend".^[9]

In de andere procedure oordeelde de kantonrechter Lelystad dat het de bedoeling van partijen zou zijn geweest zich gedurende de looptijd van de ondernemings-cao te conformeren aan die cao. Partijen zouden dus geen afspraken hebben gemaakt over de toepasselijkheid van opvolgende cao's. Daarover zou na de looptijd van de ondernemings-cao opnieuw wilsovereenstemming moeten worden bereikt.^[10]

Mate van binding aan cao-wijzigingen; de Wet CAO is niet relevant

In de uitspraken is ook de vraag naar voren gekomen of de Wet CAO zich er tegen verzet postactieven te binden aan cao-wijzigingen indien die wijzigingen plaatsvinden na hun (actieve) dienstverband. Een goed voorbeeld is de kantonrechter Amsterdam in de procedure tegen ING. Deze kantonrechter schenkt (vrijwel) geen aandacht aan de initiële partijbedoeling. De bedoeling van cao-partijen (dus niet die van de individuele werkgever en postactieve) en de Wet CAO staan daarentegen wel centraal. Uit de Wet CAO en de tekst van de desbetreffende cao zou niet blijken dat een dergelijke wijziging niet zou (kunnen) gelden voor ongebonden gepensioneerden.^[11]

Gelijk aan deze kantonrechter, wordt ook in de juridische literatuur,^[12] mijns inziens overigens ten onrechte, waarde gehecht aan de vraag of de Wet CAO zich er tegen verzet dat ongeorganiseerde postactieven gebonden kunnen zijn aan cao's die tot stand zijn gekomen nadat hun dienstverband is geëindigd. De Wet CAO bepaalt alleen ten aanzien van betrokken leden van een vakorganisatie dat zij gebonden zijn aan een cao waarbij die vakorganisatie partij is (art. 9 lid 1 Wet CAO).

Gediscussieerd kan nog worden over de vraag of de Wet CAO dat ook doet ten aanzien van georganiseerde postactieven.^[13] Voor het overige ontstaan bindingen van werknemers en postactieven niet doordat de Wet CAO dat met zoveel woorden stelt. De Wet CAO laat de contractsvrijheid die er bestaat tussen de werkgever en zijn postactieven ongemoeid. In die gevallen is bepalend wat partijen (de individuele werkgever en postactieve) omtrent die binding zijn overeengekomen. (De werking van) de Wet CAO kan uiteraard wel een van de gezichtspunten zijn bij het bepalen van de inhoud van die afspraken.

In acht te nemen procedurele normen

De rechters hebben de cao-wijzigingen dus (vrijwel) niet beoordeeld aan de hand van inhoudelijke normen. Wel hebben rechters procedurele normen ontwikkeld en toegepast.

De Amsterdamse kantonrechter lijkt in de zaak tegen ING als voorwaarde te stellen dat de nieuwe cao moet worden overeengekomen met dezelfde werknemersorganisaties waarmee de oorspronkelijke cao was overeengekomen.^[14] In de procedure tegen De Nederlandsche Bank beperkt de kantonrechter de bevoegdheid van DNB tot die gevallen waarin de desbetreffende (arbeids)voorwaarde reeds bestond ten tijde van het dienstverband en was gebaseerd (indirect) op een cao of op een algemeen geldende vertrekregeling. Bovendien zou de in de cao overeengekomen verslechtering in gelijke mate moeten gelden voor actieve werknemers.^[15] De kantonrechter Arnhem stelt dat een analoge toepassing van art. 7:611 BW mee zou brengen dat, indien postactieven indirect een recht ontlenen aan een regeling van algemene strekking en zij niet zelf bij de besluitvorming

omtrent de wijziging van die regeling betrokken of vertegenwoordigd zijn, de werkgever met de belangen van die postactieven rekening moet houden en van die belangen blijk moet geven.^[16] Hoewel deze kantonrechter niet uiteenzet wat daaronder moet worden verstaan, lijkt mij de benadering van de kantonrechter Lelystad de meest waarschijnlijke invulling. Die rechter stelt dat een analoge toepassing van goed (voormalig) werkgeverschap meebrengt dat de werkgever een overgangsregeling in acht had moeten nemen.^[17]

Interessant is dat - behalve voorgaande Arnhemse kantonrechter - geen van de rechters inzicht heeft gegeven in de juridische gronden waarop deze, door hen opgelegde, (meer) procedurele normen gebaseerd zouden (kunnen) zijn. Naar mijn mening is de meest zuivere juridische benadering die waarbij de grond de uitleg van de reikwijdte van het incorporatiebeding is (en dus de mate waarin partijen bedoeld hebben hun contractsvrijheid over te dragen aan cao-partijen).

3 Belangenafweging indien wijziging niet bij cao plaatsvindt

Inleiding

In alle andere uitspraken - waarin dus niet een cao tot de beëindiging leidde - stond de belangafweging in het kader van de wetsartikelen 6:248, 6:258, 7:611 en/of 7:613 BW centraal. Aangezien in die uitspraken geen principiële standpunten zijn ingenomen of (één van) deze artikelen überhaupt wel van toepassing kunnen zijn op de verhouding tussen een werkgever en postactieven, zal dat ook hier in het midden worden gelaten (bijvoorbeeld de *Stoof/Mammoet*-problematiek). Opvallend is dat alle postactieven in deze zaken in het gelijk zijn gesteld. Zowel werkgevers als postactieven hebben diverse omstandigheden naar voren gebracht ter onderbouwing van hun standpunt dat de ziektekostenregeling na uitdiensttreding wel, respectievelijk niet, beëindigd kon worden. Die omstandigheden houden onder meer verband met (i) het flankerend overheidsbeleid dat erop gericht zou zijn koopkrachtverlies door de invoering van de Zvw tegen te gaan, (ii) de rol van andere werkgevers, (iii) de aard van de aanspraak en (iv) het argument dat postactieven hun uitgavenpatroon zouden hebben afgestemd op het ontvangen van de ziektekostenbijdrage. Het gaat het bestek van dit artikel te buiten al deze omstandigheden te bespreken. Twee doorslaggevende omstandigheden kunnen echter niet onbesproken blijven. Deze bespreek ik hierna. Tot slot bespreek ik kort het feit dat - ondanks dat alle postactieven in het gelijk zijn gesteld - (vrijwel) geen enkele rechter ongewijzigde instandhouding van de ziektekostenbijdragen heeft toegewezen.

De positie van een postactieve ten opzichte van de arbeidsmarkt

Diverse, door de postactieven aangevoerde, omstandigheden houden verband met de specifieke situatie waarin een postactieve zich bevindt als gevolg van het feit dat hij (levenslang) niet meer actief zal gaan deelnemen aan het arbeidsproces.

Een van die omstandigheden is dat postactieven - anders dan werknemers -

"ten opzichte van hun voormalige werkgever geen ruimte meer hebben de nadelen van een verminderde aanspraak uit hoofde van zo'n regeling via onderhandelingen over de overige arbeidsvoorwaarden te verzachten".^[18]

Een andere omstandigheid is dat postactieven in beginsel niet meer in staat zijn andere inkomstenbronnen aan te spreken door ander werk te zoeken.

Deze omstandigheden hebben gehoor gevonden bij de diverse rechters.^[19] Naar de mening van deze rechters duiden deze omstandigheden de aard van de rechtsverhouding tussen de werkgever en zijn postactieve. De rechters verbinden daar vervolgens in de kern de conclusie aan dat zij een vergaande behoedzaamheid moeten betrachten in hun belangenafweging en dat de werkgever van goede huize moet komen om die belangenafweging in hun voordeel te laten doorslaan.

Financieel belang

Geen enkele werkgever is er in geslaagd de rechter ervan te overtuigen dat zijn bedrijfseconomische en financiële belangen dusdanig zwaarwegend zijn dat wijziging dan wel beëindiging van de ziektekostenregeling voor postactieven gerechtvaardigd zou zijn. De meeste werkgevers hebben dat wel gesteld, maar volgens de desbetreffende rechter niet,^[20] of onvoldoende,^[21] onderbouwd. Enkele werkgevers zouden dit standpunt zelfs niet,^[22] of te laat,^[23] hebben ingenomen. Dat deze werkgevers daar niet in geslaagd zijn, valt wellicht te verklaren uit het volgende.

De wetgever heeft lang stilgestaan bij de effecten die de invoering van de Zvw zou hebben op de werkgeverslasten. Om de werkgeversbijdrage onder de Zvw te kunnen vaststellen heeft het Ministerie van VWS in 2002 laten onderzoeken wat werkgevers vóór de invoering van de Zvw contractueel en wettelijk bijdroegen in de ziektekosten van hun werknemers.^[24] Op basis van onder andere dat onderzoek heeft de Minister van VWS tijdens het wetgevingsproces opgemerkt dat de totale lasten voor de werkgevers nauwelijks zouden wijzigen.^[25] Dit is diverse malen in het wetgevingsproces met zoveel woorden herhaald.

Uit dat alles moet dus geconcludeerd worden dat in ieder geval op macroniveau de werkgeverslasten in 2006 *grosso modo* gelijk zijn gebleven. Per werkgever kan dat uiteraard - afhankelijk van zijn populatie aan werknemers (en hun gezinssamenstelling) - verschillen. Werkgevers met voornamelijk voormalig ziekenfondsverzekerde werknemers zullen er bijvoorbeeld financieel op vooruit zijn gegaan, omdat de wettelijke werkgeversbijdrage onder de Zorgverzekeringswet in 2006 lager was dan onder de Ziekenfondswet.

Deze onderhavige werkgevers zijn allemaal grote bedrijven (Aegon, SNS, Fortis Bank, Wegener, Akzo Nobel, etc.). Ik acht het niet onwaarschijnlijk dat de werknemerspopulatie van deze werkgevers, gezien hun omvang, aardig representatief is voor de gehele Nederlandse arbeidspopulatie. Aangezien het uitgangspunt van de wetgever is geweest dat de werkgeverslasten op macroniveau nagenoeg gelijk zouden blijven, is het naar mijn mening ook niet onwaarschijnlijk dat de werkgeverslasten van deze individuele werkgevers nagenoeg gelijk zijn gebleven (of in ieder geval niet opvallend zijn gestegen). Dit zou dan ook kunnen verklaren waarom geen enkele werkgever de rechter heeft kunnen overtuigen van zijn financieel belang bij beëindiging van de ziektekostenregeling.

Onverkorte en letterlijke handhaving toch onaanvaardbaar

In mijn inleiding heb ik vastgesteld dat alle rechters het idee verwerpen dat door de Zvw de al bestaande ziektekostenregelingen *ex lege* zouden zijn geëindigd. Rechters zijn daarentegen wel van mening dat door de Zvw (en de wijzigingen van het ziektekostenverzekeringsstelsel die daarvan het gevolg zijn) letterlijke en onverkorte handhaving van de ziektekostenregelingen niet langer mogelijk is. Enkele van deze rechters menen bijvoorbeeld dat de desbetreffende ziektekostenregeling was gebaseerd op het vóór 2006 bestaande verschil tussen particuliere- en ziekenfondsverzekeringen.^[26] Wijziging van de ziektekostenregeling zou daarom noodzakelijk zijn. Dat zouden echter geen materiële wijzigingen

kunnen zijn. Deze rechters veroordeelden de werkgevers dan ook tot continuering van de nominale ziektekostenbijdrage zoals die werd betaald in december 2005 (eventueel met jaarlijkse indexatie). Alleen de kantonrechter Deventer meende dat de invoering van de Zvw de postactieven in het geheel niet kon regarder en veroordeelde de werkgever daarom tot onverkorte continuering van de oude ziektekostenregeling.^[27]

4 Conclusie

Uit het voorgaande blijkt dat de rechtspositie van postactieven tamelijk onaantastbaar is. Alleen in die gevallen waarin (arbeids)voorwaarden hun grondslag vinden in een cao is de kans groot dat deze voorwaarden middels een nieuwe cao jegens ongeorganiseerde postactieven beëindigd kunnen worden. De mate waarin cao-partijen die bevoegdheid toekomt, is naar mijn mening in de eerste plaats afhankelijk van de initiële partijbedoelingen. Het is daarom zaak voor werkgevers in hun personeelsgidsen, arbeidsovereenkomsten, pensioenbrieven en dergelijke duidelijk op te schrijven wat hun bedoeling is omtrent hun binding met cao's die tot stand komen na het einde van het dienstverband. Naast de partijbedoeling, hebben rechters ook zelf het regelingsbereik van cao-partijen dienaangaande beperkt. Beperkingen zijn onder andere dat de nieuwe cao met dezelfde vakorganisaties moet zijn overeengekomen en dat werknemers in dezelfde mate er op achteruit moeten zijn gegaan. Bij gebrek aan hogere rechtspraak, is onduidelijk welke waarde aan deze beperkingen moeten worden gehecht. Het eenzijdig beëindigen van een (arbeids)voorwaarde die niet is vastgelegd in een cao zal voor de werkgever een lastige kluit zijn. Gezien het feit dat een postactieve het verlies van een (arbeids)voorwaarde doorgaans niet kan compenseren (bijvoorbeeld door verbeteringen op andere (arbeids)voorwaarde uit te onderhandelen of ander werk te gaan zoeken), maakt dat rechters geneigd zijn zich (nog) terughoudender op stellen bij de vraag of werkgevers tot beëindiging gerechtigd waren. In ieder geval is duidelijk dat geen enkele eenzijdige wijziging deze toets heeft kunnen doorstaan in de onderhavige zaken.

Voetnoten

[1]

Mr. T. Huijg is pensioenrechtadvocaat te Amsterdam.

[1]

M.H.C. Lever, *Werkgeversbijdragen particuliere ziektekosten voor gepensioneerden*, CPB Memorandum nr. 150, maart 2006, www.cpb.nl.

[2]

Vgl. Ktr. Deventer 8 maart 2007, *JAR* 2007/99, r.o. 5 (*Rentré Wonen*), Ktr. Den Haag 1 mei 2007, *GJ* 2007/126, r.o. 9 (*Aegon I*), Ktr. Den Haag 5 december 2007, *JAR* 2008/1, r.o. 20-22 (*Aegon II*), Ktr. Rotterdam 6 december 2007, nr. 814554 CV EXPL 07-19317, r.o. 4.4 (*Marsh*), Ktr. Amsterdam 6 maart 2009, *JAR* 2009/79, r.o. 12 (*ING*) en Ktr. Utrecht 3 juni 2009, nr. 572218 UC EXPL 08-6094, *LJN* BI8512, r.o. 4.11 (*FNV*).

[3]

Kamerstukken II 2004/05, 29 763, nr. 7, p. 76.

[4]

Zie noot 2.

[5]

—
In de (algemene) rechtspraak lijkt overeenstemming te bestaan over het standpunt dat cao-partijen middels een cao ongeorganiseerde postactieven niet eenzijdig kunnen binden, indien die cao na hun uitdiensttreding tot stand is gekomen en gedurende hun actieve dienstverband geen cao van toepassing was. Vgl. Rb. Middelburg 5 november 2003, *JAR* 2003/291, r.o. 3.7, Rb. Arnhem 16 april 2004, *LJN* AO7711, r.o. 6 en Ktr. Meppel 27 januari 2005, *JAR* 2005/260. Vgl. ook: A. Stege, *De cao en het regelingsbereik van de sociale partners*, Deventer: Kluwer 2004, p. 143-149.

[6]

Ktr. Utrecht 21 november 2007, *JAR* 2008/5, r.o. 4.2-4.3 (*Douwe Egberts*).

[7]

De werking van de Wet AVV blijft hier buiten beschouwing.

[8]

A. Stege, *De cao en het regelingsbereik van de cao-partijen*, Deventer: Kluwer 2004, p. 151 e.v.

[9]

Ktr. Arnhem 9 juli 2007, *LJN* BA9532 (*GKN*).

[10]

Ktr. Lelystad 27 januari 2010, nr. 456019 CV EXPL 09-8338, r.o. 9 en 10 (*FNV Horecabond*).

[11]

Ktr. Amsterdam 6 maart 2009, *JAR* 2009/79, r.o. 11 (*ING*).

[12]

N. Tali, 'De cao en de rechtspositie van gepensioneerden', *ArbeidsRecht* 2009, 33. Soortgelijke rechtspraak: r.o. 4.1 (*Douwe Egberts*).

[13]

In bevestigende zin: E. Lutjens, 'Pensioenvoorziening bij CAO', *SR* 2004, 53 en Rb. Middelburg 5 november 2003, *JAR* 2003/291, r.o. 3.7 (*ACZC II*). In ontkennende zin: A. Stege, *De cao en het regelingsbereik van de cao-partijen*, Deventer: Kluwer 2004, p. 143-149 en N. Tali, 'De cao en de rechtspositie van gepensioneerden', *ArbeidsRecht* 2009, 33.

[14]

R.o. 10 (*ING*).

[15]

Ktr. Amsterdam 18 december 2007, *PJ* 2008/17 (*DNB*).

[16]

GKN.

[17]

R.o. 14 (*FNV Horecabond*).

[18]

Rb. Arnhem 11 oktober 2001, nr. 00/1951 AP, r.o. 7.5 (*Kema I*).

[19]

Ktr. Terneuzen 12 december 2001, *JAR* 2002/29, r.o. 8.2 (*ACZC I*), r.o. 3.13 (*ACZC II*), r.o. 7.5 (*Kema I*), Hof Arnhem 26 juni 2007, *PJ* 2008/36, r.o. 5.25 (*Kema II*), Ktr. Arnhem 17 december 2007, nr. 48406 CV EXPL 07-2115 (*Akzo Nobel*), Ktr. Utrecht 28 januari 2009, *JAR* 2009/86, r.o. 3.8 (*SNS*) en r.o. 4.4 (*FNV*).

[20]

R.o. 18 (*Aegon I*), r.o. 5.27 (*Kema II*), r.o. 23 (*Aegon II*), *Akzo Nobel* en Ktr. Apeldoorn 23 december 2009, nr. 305606 CV EXPL 07-1841 (*Wegener*).

[21]

R.o. 3.10-3.11 (*SNS*).

[22]

R.o. 4.12 (*FNV*).

[23]

R.o. 4.3 (*Marsh*).

[24]

L. Kok e.a., *Werkgeversbijdrage particuliere ziektekostenverzekering*, Stichting voor Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, juli 2002, www.seo.nl.

[25]

Kamerstukken II 2004/05, 29 763, nr. 7, p. 61.

[26]

R.o. 21 (*Aegon I*), r.o. 4.4 (*Marsh*) en Ktr. Rotterdam 18 december 2009, nr. 846226 CV EXPL 07-35451, r.o. 5.8-5.9 (*Fortis Bank*). In minder duidelijke bewoordingen: r.o. 20-21 (*Aegon II*) en *Wegener*.

[27]

R.o. 5 (*Rentré Wonen*).